

Voorbeeldzorgplan Palliatieve zorg

Voorbeeldzorgplannen

Dit voorbeeldzorgplan is met nadruk een *voorbeeldzorgplan* en geen *standaardzorgplan*. Verpleegkundigen en verzorgenden kunnen het plan als hulpmiddel gebruiken bij het assessment en bij de uitvoering van de zorg. Met dit plan maak je een plan op maat voor een individuele cliënt. Dit betekent dat je bewust kiest wat wel of niet van toepassing is. Het voorbeeldzorgplan combineert de Omaha-systematiek met inhoudelijke landelijke richtlijnen en expertise uit het veld. Naast gebied-soort actie-actievlak staan in de specificatie puntsgewijs de relevante onderdelen van deze landelijke richtlijnen. Zo gebruik je als zorgmedewerker niet alleen de Omaha-systematiek, maar neem je ook op een eenvoudige en snelle manier kennis van de actuele standaarden en toets je je individuele zorgplan met het voorbeeldzorgplan en de actuele kennis.

Werkwijze

Het voorbeeldzorgplan omvat alle mogelijke aandachtsgebieden met alle mogelijke interventies. Dit zijn er dus veel. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat alle aandachtsvelden en interventies worden overgenomen in een individueel zorgplan. Per onderdeel kijkt de zorgmedewerker wat wel en niet past bij de eigen cliënt in zijn context. Ook kan de zorgmedewerker de specificaties aanpassen voor het op maat maken van het plan. Omaha zorgt voor eenheid van taal en het gebruik van voorbeeldzorgplannen stimuleert dit nog verder. Maar geen cliënt is hetzelfde, dus het blijft zaak dat verpleegkundigen en verzorgenden goed kijken naar de cliënt en blijven nadenken over de zorg. Het voorbeeldzorgplan kan daarbij dienen als ondersteuning, niet om te sturen.

Er zijn voorbeeldzorgplannen beschikbaar van ruim 20 veelvoorkomende onderwerpen in de VVT. We hebben ze gemaakt met (wijk)verpleegkundigen van Allertzorg, Amstelring, Buurtzorg, Marente, Surplus, Thebe, Zorgaccent en Zorgbalans. De voorbeeldzorgplannen zijn alleen beschikbaar voor leden van de stichting Omaha System Support en te downloaden via het ledendeel op **www.omahasystem.nl**.

Voorbeeldzorgplan Palliatieve zorg

Gebied	Soort actie	Actievlak	Specificatie
Psychosociaal domein			
<i>Geestelijke gezondheid</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Copingsvaardigheden	Begeleiding bij: <ul style="list-style-type: none"> • Acceptatie en verwerking • Het feit dat cliënt binnen afzienbare tijd overlijdt Eventueel verwijzen naar inloophuis of andere instantie die ondersteuning biedt
<i>Geestelijke gezondheid</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Geestelijke zorg	Begeleiding cliënt en mantelzorg: <ul style="list-style-type: none"> • Wat willen cliënt en mantelzorg nog in zijn resterende tijd? • Bespreek tijdig: wensen lichamelijke zorg, rol mantelzorg, wensen rituelen/geestelijke zorg, gewenste plaats van zorg en overlijden, reanimatiebeleid, behandel- en levenseindebeslissingen, begravenis/ crematie, praktische zaken • Wilsverklaringen aanwezig? • Wie vertegenwoordigt patiënt als zijn situatie onverwachts verslechtert?
<i>Geestelijke gezondheid</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Omgaan met boosheid	Begeleiding cliënt en mantelzorg bij: <ul style="list-style-type: none"> • Gevoelens van boosheid
<i>Geestelijke gezondheid</i>	MB Monitoren / Bewaken	Signalen/symptomen- mentaal/emotioneel	Monitoren: <ul style="list-style-type: none"> • Mentaal welbevinden en psychosociale problematiek • Signalen die wijzen op existentiële problemen (besef sterfelijkheid, levensvragen) • Bewaking autonomie
<i>Mantelzorg/zorg voor kind of huisgenoot</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Anatomie/fysiologie	Instructie en informatie: <ul style="list-style-type: none"> • Fysieke gevolgen: pijn, misselijkheid en braken, vermoeidheid, problemen met mictie en/of defecatie • Psychische gevolgen bij cliënt: angst, depressieve klachten, onrust, delier

Mantelzorg/zorg voor kind of huisgenoot	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Copingsvaardigheden	Begeleiding bij: <ul style="list-style-type: none"> • Acceptatie en verwerking • Gevolgen van het feit dat cliënt binnen afzienbare tijd overlijdt • Tijd voor jezelf nemen • Verandering rollen en afhankelijkheid cliënt
Mantelzorg/zorg voor kind of huisgenoot	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Financiën	Advies over: <ul style="list-style-type: none"> • Notaris • Bank • Zorgkosten • Begrafenisondernemer
Mantelzorg/zorg voor kind of huisgenoot	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Opvang/respijtzorg	Advies over: <ul style="list-style-type: none"> • Inzet van vrijwilligers • Mogelijkheden thuiszorg • Crisisinterventie
Mantelzorg/zorg voor kind of huisgenoot	MB Monitoren / Bewaken	Signalen/symptomen-mentaal/emotioneel	Signaleren overbelasting <ul style="list-style-type: none"> • Monitoren: vermoeidheid, verdriet, angst, vermagering, gespannenheid, paniek • Eventueel afnemen Caregiver Strain Index
Rouw	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Geestelijke zorg	Begeleiding cliënt en naasten bij stervensproces: <ul style="list-style-type: none"> • Rouwverwerking: verlies van leven, terugblik op leven, gevoelens delen • Eventueel aanwezige misstanden bespreekbaar maken • Uitleg geven verschillende stadia rouw • Psychische en psychosociale problemen • Angst voor pijn en sterven • Ondersteuning autonomie
Seksualiteit	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Copingsvaardigheden	Begeleiden bij: <ul style="list-style-type: none"> • Seksuele problemen door pijn of medicatie (medicatie kan de seksualiteit belemmeren)
Spiritualiteit	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Geestelijke zorg	Begeleiding: <ul style="list-style-type: none"> • Aandacht voor spiritualiteit/religie

<i>Spiritualiteit</i>	CM Case-managen	Geestelijke zorg	Geestelijk zorg: <ul style="list-style-type: none"> • Eventueel inschakelen: geestelijk verzorger of humanistisch raadgever
Gebied	Soort actie	Actievlak	Specificatie
Fysiologisch domein			
<i>Ademhaling</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	In positie brengen (houding)	Advies over juiste houding: <ul style="list-style-type: none"> • Om luchtdoorstroom te bevorderen • Die comfortabel en haalbaar is • Voor afvoer secreet
<i>Ademhaling</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Ontspannings- /ademhalingstechnieken	Advies over: <ul style="list-style-type: none"> • Ademhalingstechnieken • Ontspanningsoefeningen • Eventueel inschakelen fysiotherapeut
<i>Ademhaling</i>	MB Monitoren / Bewaken	Signalen/symptomen-fysiek	Monitoren: <ul style="list-style-type: none"> • Kortademigheid bij inspanning • Benauwdheid • Aanwijzingen voor infectie • Kleur van de huid • Verandering in ademhalingspatroon
<i>Bewustzijn</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Signalen/symptomen-fysiek	Informatie naasten: <ul style="list-style-type: none"> • Mogelijk delirant gedrag • Wanneer hulp inroepen van zorgverleners Advies naasten over onrust: <ul style="list-style-type: none"> • Waarborg rust en veiligheid, zorg voor een rustige en prikkelarme omgeving • Praten tegen en aanraken van cliënt is van belang
<i>Bewustzijn</i>	MB Monitoren / Bewaken	Signalen/symptomen-fysiek	Monitoren: <ul style="list-style-type: none"> • Bewustzijn (gebruik eventueel meetinstrument) • Onrust, verwardheid of delier • Nagaan of urineretentie of defecatie drang of andere factoren oorzaak zijn van de onrust

Darmfunctie	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Anatomie/fysiologie	Informatie naasten: <ul style="list-style-type: none"> • Invloed medicatie op ontlastingspatroon • Verminderd absorptievermogen darmen
Darmfunctie	B Behandelen en procedures toepassen	Darmzorg	Toedienen van laxantia of (micro)klysma <ul style="list-style-type: none"> • Buikmassage • Verwisselen van incontinentiemateriaal • Manuele faeces-verwijdering • Stomazorg.
Darmfunctie	CM Case-managen	Materialen (verbruiksartikelen)	Bestellen van: <ul style="list-style-type: none"> • Postoel • Incontinentiemateriaal • Klysma-benodigdheden
Darmfunctie	MB Monitoren / Bewaken	Signalen/symptomen-fysiek	Monitoren: <ul style="list-style-type: none"> • Bloed bij de ontlasting • (Overloop)diarree • Verstopping • Darmgeluiden • Kleur, consistentie en frequentie van ontlasting • Pijn/gevoeligheid • Inname en uitscheiding
Huid	B Behandelen en procedures toepassen	Huidzorg	Voorkomen van decubitus: <ul style="list-style-type: none"> • Zie voorbeeldzorgplan Decubitus
Huid	CM Case-managen	Hulpmiddelen	Regelen antidecubitusmaterialen
Huid	MB Monitoren / Bewaken	Signalen/symptomen-fysiek	Inspectie van de huid op smetten en decubitus
Mondgezondheid	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Persoonlijke hygiëne	Advies over: <ul style="list-style-type: none"> • Mondverzorging: zie voorbeeldzorgplan Mondzorg
Mondgezondheid	B	Persoonlijke hygiëne	Mondverzorging:

	Behandelen en procedures toepassen		<ul style="list-style-type: none"> • Tandenvanprothese en tong reinigen volgens richtlijn • Als tanden niet meer gepoetst kunnen worden: handel als onderstaand: <p>Bestrijding ongemak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bestrijding droge mond met mondverfrissende middelen (onder andere ijslollies, spoelvloeistoffen of vochtige wattenstaven) • Lippen insmeren met vaseline <p>Stimulatie van de speekselproductie door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (Suikervrije) snoepjes of kauwgum • Ananasblokjes (bevat slijmoplossende enzymen) • Mondspoelen bijvoorbeeld met Biotene of Zendium • Koolzuurhoudende dranken • Acupunctuur en elektrostimulatie indien beschikbaar <p>Speekselsubstituten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Water • Kleine slokjes water drinken • Mondspoeling of mondspray met een zoutoplossing • Zuigen op ijssnippers of ijsblokjes • Kunstspeeksels • Mondbevochttingsproducten (gel en spray) • Caphosol® (oververzadigde calciumfosfaat oplossing) <p>Voorkomen van slechte laatste herinnering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bestrijden van slechte adem • Aandacht voor wel/niet dragen van gebitsprothese; kan belastend zijn • In overleg met familie na overlijden prothese terugplaatsen
<i>Pijn</i>	CM Case-managen	Continuïteit van zorg	Samenwerking met/verwijzen naar andere disciplines: onder andere. arts, pijn-/palliatief team, fysiotherapeut, apotheker
<i>Pijn</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Signalen/symptomen-fysiek	<p>Advies en begeleiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pijn bespreekbaar maken • Uitleg geven over verschillende manieren van pijnbeleving, invloed op naasten • Verschillende vormen van pijnbestrijding

			Andere manieren om pijn te verlichten: ontspanning, massage, warmte/koude, afleiding, muziek
<i>Pijn</i>	MB Monitoren / Bewaken	Signalen/symptomen-fysiek	Monitoren pijn: <ul style="list-style-type: none"> • Pijnbeleving: waar, constant, soort pijn • Pijnscorelijst en/of pijndagboek bijhouden
<i>Pijn</i>	CM Case-managen	Zorg door arts/specialist	Samenwerking met/verwijzing naar andere disciplines: onder andere arts, pijn-/palliatief team, apotheker
<i>Spijsvertering- vochthuishouding</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Anatomie/fysiologie	Informatie over: <ul style="list-style-type: none"> • Problemen die kunnen ontstaan: minder eetlust, hik, droge mond, slikproblemen, misselijkheid, braken, obstipatie en incontinentie
<i>Spijsvertering- vochthuishouding</i>	MB Monitoren / Bewaken	Signalen/symptomen-fysiek	Monitoren: <ul style="list-style-type: none"> • Slikproblemen • Misselijkheid en braken. • Gewichtsverlies • Veilige houding in bed bij eten en drinken • Veilige houding in bed bij braken
<i>Urinewegfunctie</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Anatomie/fysiologie	Informatie over: <ul style="list-style-type: none"> • In terminale fase vaak minder behoefte om te drinken daardoor minder urine • Nieren gaan minder goed werken. • Soms vocht vasthouden
<i>Urinewegfunctie</i>	B Behandelen en procedures toepassen	Blaaszorg	Bij incontinentie: <ul style="list-style-type: none"> • Verwisselen incontinentiemateriaal • Blaaskatheter: in overleg met arts bij incontinentie voor urine, onrust door blaasretentie en mictiedrang • Verzorgen blaaskatheter
<i>Urinewegfunctie</i>	MB Monitoren / Bewaken	Signalen/symptomen-fysiek	Monitoren: <ul style="list-style-type: none"> • Frequentie mictie • Hoeveelheid urine • Inspectie katheter en urine in katheterzak • Blaasretentie • Urineweginfectie • Alertheid op volle blaas (geeft onrust)

			<ul style="list-style-type: none"> • Zo nodig vochtbalans bijhouden
Gebied	Soort actie	Actievlak	Specificatie
Gezondheids- gerelateerd gedragsdomein			
<i>Gezondheidszorg supervisie</i>	CM Case-managen	Hulpmiddelen	Bestellen/regelen hulpmiddelen
<i>Medicatie</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Hulpmiddelen	Advies en instructie: <ul style="list-style-type: none"> • Pijnpomp, infuus
<i>Medicatie</i>	CM Case-managen	Medicatie coördinatie/bestelling	Medicatie bestellen
<i>Medicatie</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Medicatie werking en bijwerkingen	Informatie over: <ul style="list-style-type: none"> • Werking van medicatie • Bijwerkingen
<i>Medicatie</i>	MB Monitoren / Bewaken	Medicatie werking en bijwerkingen	Monitoren: <ul style="list-style-type: none"> • Werkt medicatie afdoende? • Bijwerkingen van medicatie • Gedragsveranderingen?
<i>Medicatie</i>	B Behandelen en procedures toepassen	Medicatie-toediening	Toedienen van medicatie volgens voorschrift en medicatie-toedienlijst
<i>Persoonlijke zorg</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Persoonlijke hygiëne	Advies over: <ul style="list-style-type: none"> • Persoonlijke hygiëne • Omgaan met energiehuishouding
<i>Persoonlijke zorg</i>	B Behandelen en procedures toepassen	Persoonlijke hygiëne	Hulp bij: <ul style="list-style-type: none"> • ADL, rekening houden met verminderde mogelijkheden, wat kan cliënt nog zelf. • Aandacht voor mondzorg (zie voorbeeldzorgplan Mondzorg)

<i>Slaap en rustpatronen</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Rust/slaap	Advies over: <ul style="list-style-type: none"> • Regelmaat; belang dag- nachtritme • Geplande rust; bezoek en contact structureren
<i>Slaap en rustpatronen</i>	MB Monitoren / Bewaken	Rust/slaap	Monitoren slaappatroon
<i>Voeding</i>	AIB Adviseren / Instrueren / Begeleiden	Voeding, beleid/balans	Advies en informatie over: <ul style="list-style-type: none"> • Voedselinname (hoeveelheid en manier van inname), comfortvoeding • Darmwerking • Overwegingen stoppen voeding en vocht
<i>Voeding</i>	CM Case-managen	Voeding, beleid/balans	Samenwerking met/verwijzen naar diëtist
<i>Voeding</i>	MB Monitoren / Bewaken	Voeding, beleid/balans	Monitoren: <ul style="list-style-type: none"> • Voedingstoestand • Hoe gaat het eten?

Richtlijnen:

[Zorgmodule Palliatieve zorg, 2013](#)

[Richtlijn Zorg in de stervensfase, IKNL 2010](#)

[Zorgpad Stervensfase, 2011](#)

[Richtlijnen mondzorg](#)

[Richtlijn Klachten van de mond, IKNL, 2010](#)

[Richtlijn Pijn IKNL 2016](#)

[Samenvatting Richtlijn Pijn \(in de palliatieve fase\)](#)

[Richtlijn Dyspneu in de palliatieve fase, 2015](#)

[Caregiver Strain Index \(CSI\)](#)

[Kwaliteitskader palliatieve zorg, IKNL 2017](#)